

Fővárosi Ítéltábla

6.Pf.20.583/2022/6.

A Fővárosi Ítéltábla az 1000. sz. Ügyvédi Iroda (ügyvéd címe, ügyintéző: dr. Dantesz Péter ügyvéd) által képviselt felperes (cím1) felperes dr. Buzás Tamás jogtanácsos (cím2) által képviselt I.r. alperes (cím2) I. rendű, a személyesen eljáró II.r. alperes (cím1) II. rendű, és III.r. alperes (cím3) III. rendű alperesek ellen devizaalapú kölcsönszerződés érvénytelensége iránt indított perében a Budapest Környéki Törvényszék 2022. május 24. napján meghozott 21.P.20.008/2022/11. számú ítélete ellen a felperes által 15. sorszám alatt benyújtott fellebbezés folytán meghozta a következő

ítéletet:

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletének nem fellebbezett részét nem érinti, fellebbezett rendelkezéseit az érvényessé nyilvánítás módja tekintetében részben megváltoztatja akként, hogy a felperes, valamint a II. és a III. rendű alperesek a kölcsönszerződés devizaneméből eredő árfolyamkockázatot 174,70 forint/svájci frank árfolyamig kötelesek viselni.

Az adósok I. rendű alperessel szemben fennálló töketartozásának összegét megállapító rendelkezését, azt a rendelkezését, hogy a felperest, a II. rendű alperest és a III. rendű alpereseket ügyleti kamattartozás nem terheli, továbbá az elsőfokú perköltség, valamint a kereseti illeték viselésére vonatkozó rendelkezéseit hatályon kívül helyezi, és az elsőfokú bíróságot a peres felek között létrejött kölcsönszerződés érvényessé nyilvánított tartalmán alapuló elszámolás tekintetében a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasítja.

A felperes és az I. rendű alperes másodfokú eljárásban felmerült költsége személyenként 30.000 (harmincezer) forint.

Az ítélet ellen fellebbezésnek nincs helye.

Indokolás

[1] A felperes, valamint a II. és a III. rendű alperesek mint adósok és a Bank mint hitelező bank 2007. január 24-én svájci frankalapú kölcsönszerződést kötöttek. A szerződés megkötésével egyidejűleg a felperes és a II. rendű alperes konverziós nyilatkozatot írtak alá. A nyilatkozat szerint a felperes hozzájárult ahhoz, hogy a bank a törlesztőrészek esedékes összegével a devizaszámláját megterhelje, illetve az esedékességet megelőző két banki munkanappal a banknál vezetett forint számlájának terhére konverziót hajtson végre, így biztosítva a felperes devizaszámláján a törlesztéshez szükséges fedezetet. A kölcsönszerződés különös részének 1.2. pontjában a felek rögzítették, hogy a bank 282.849 svájci frank összegű kölcsönkeretet tart az adós rendelkezésére, melyből az adós számára kölcsönt nyújt. A kölcsön keretösszege az adós kölcsönigénye alapján 1,1-es árfolyamkockázati szorzóval került megállapításra. A kölcsönszerződés különös részének 1.3. pontja értelmében a bank legfeljebb mindösszesen 40.000.000 forintnak megfelelő összegű kölcsön nyújtását vállalta, amely az adott folyósítás napján a bank által jegyzett svájci frank devizavételi árfolyamon kerül meghatározásra. A hitelt 2007. január 31-én folyósították, ekkor az MNB középárfolyama 158,82 forint/svájci frank volt.

[2] Az I. rendű alperes 2015. április 25-én a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben (DH1 törvény) rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi római XL. törvény (DH2 törvény) rendelkezéseinek megfelelően elszámolást készített. Az I. rendű alperes a törvényben foglaltaknak megfelelően elszámolt az adósokkal a tisztességtelenül felszámított összegekről, mely ellen az adósok nem éltek panasszal, így az elszámolás felülvizsgáltként minősül. Ennek értelmében az elszámolás fordulónapja 2015.február 1. napja, pénzügyi teljesítésének dátuma 2015. március 9. volt. Az elszámolás pénzügyi teljesítésének napján a nyilvántartás devizanemében fogyasztói kölcsönszerződésből eredő lejárt tartozás 0 svájci frank, nem esedékes tőketartozás 170.886,63 svájci frank, tartozásra elszámolt levont összeg 15.309,58 svájci frank volt, az elszámolás pénzügyi teljesítését követően a nyilvántartás devizanemében nem esedékes tőketartozásként 155.577,05 svájci frank maradt fenn.

[3] Az elszámolás keretében sor került a szerződésnek az egyes fogyasztói kölcsönszerződések devizanemének módosulásával és a kamatszabályokkal kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2014. évi LXXVII. törvény (DH3 törvény) rendelkezéseinek megfelelő forintosítására is. Ennek értelmében az elszámolást és a forintosítást megelőzően (2015. január 31.) a fogyasztói kölcsönszerződésből eredő nem esedékes tartozás összege 171.982,94 svájci frank, lejárt tartozás 0 svájci frank volt, a forintosítást követően 2015. március 31-én a kölcsönszerződésből eredő nem esedékes tőketartozásának összege 39.541.264,81 forintra változott. A törlesztőrészlet összege 363.017,90 forintról 331.077 forintra csökkent, első esedékessége 2015. május 11. lett, a kölcsönszerződés lejáratát változatlanul 2027. február 10. napja volt. Mivel a forintra átváltás esetén számítható induló kamat meghaladta az eredetileg számítható kamatfelárat, a felperesnek joga volt kérni a forintosítás mellőzését. Az I. rendű alperes tájékoztatta a felperest a május 11-én esedékes törlesztőrészlet tőke és kamat összegéről is.

[4] A felperes folyamatosan teljesíti a kölcsönszerződésből eredő fizetési kötelezettségét.

[5] A felperes a keresetében annak megállapítását kérte, hogy a 2007. január 24-én megkötött kölcsönszerződés érvénytelen, mivel az árfolyamkockázat fogyasztóra telepítését szabályozó rendelkezések tisztességtelennek minősülnek az árfolyamkockázatra vonatkozó, nem megfelelő tájékoztatására miatt. Jogkövetkezményként a szerződés érvényessé nyilvánítását kérte annak megállapításával, hogy az I. rendű alperes felé fennálló tartozása 1 % mértékű árfolyamkockázat mellett 4.100.640 forint, eshetőlegesen 5 % mértékű árfolyamkockázat mellett 6.913.345 forint, 10 % mértékű árfolyamkockázat viselés mellett 10.008.956 forint.

[6] Az I. rendű alperes az érvényessé nyilvánítást nem ellenezte, az elszámolás körében 20%-os mértékű árfolyamkockázati határt kért figyelembe venni. Arra is hivatkozott, hogy a forintosítás kizárólag a DH3 törvény szerinti 256,47 forint/svájci frank árfolyamon történhet, akkor is, ha a bíróság korlátozza az adósokat terhelő árfolyamkockázat mértékét. Számítása szerint 10 % mértékű árfolyamkockázat korlátozás alkalmazása esetén 19.627,71 svájci frank különbözet keletkezett, és az adósok fennálló tartozása 20.857.928,7 forint.

[7] A II. és a III. rendű alperesek perbeli nyilatkozatot nem tettek.

[8] Az elsőfokú bíróság a 2021. szeptember 20-án kelt 17.P.20.294/2021/9. számú közbenső ítéletével megállapította, hogy a felek között 2007. január 24. napján 161/2007. számon létrejött kölcsönszerződés érvénytelen. Ítéletének indokolása szerint az I. rendű alperes a perben nem bizonyította, hogy megfelelően tájékoztatta a felperest az árfolyamkockázat korlátlan viseléséről. Az árfolyamkockázat korlátlan viselését az I. rendű alperes tisztességtelenül telepítette a fogyasztónak minősülő adósokra, ami a fogyasztók hátrányára jelentős mértékben megbontotta a felek közötti érdekegyensúlyt, és a felperes hátrányára jelentős egyenlőtlenséget okozott a felek szerződésből eredő jogaiban, kötelezettségeiben. A kölcsönszerződés árfolyamkockázatra vonatkozó rendelkezéseit ezért a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (rég. Ptk.) 209. § (1), (2), (4) bekezdése, a 209/A. § (2) bekezdése alapján semmisnek mondta ki. Mivel az árfolyamkockázatból eredő következmények teljes mértékben a fogyasztóra történő hárítása a főszoolgáltatás körébe tartozó szerződéses kikötésnek minősült, a szerződés teljes érvénytelenségét állapította meg a rég. Ptk. 239. § (2) bekezdése alapján, figyelemmel a 2/2014. PJE határozat 1. pontjára is.

[9] A közbenső ítélet fellebbezés hiányában 2022. február 3-án jogerőre emelkedett. Ezt követően az elsőfokú bíróság az eljárást az érvénytelenség jogkövetkezményeinek levonása és az elszámolás tekintetében folytatta.

[10] Az elsőfokú bíróság a fellebbezett ítéletében a peres felek által 2007. január 24. napján megkötött 161/2007. számú tisztességtelenség okából érvénytelen kölcsönszerződést érvényessé nyilvánította oly módon, hogy a felperes, valamint a II. rendű és III. rendű alperesek 10% mértékű árfolyamkockázatot kötelesek viselni. Megállapította, hogy az adósok 2022. április 30-án fennálló tartozása az I. rendű alperessel szemben 17.718.782 forint tőke, felperest, II. és III. rendű alpereseket ügyleti kamat tartozás nem terheli. Az érvényessé nyilvánítás körében a II.-III. rendű alpereseket a fentiek tűrésére kötelezte. Kötelezte az I. rendű alperest, hogy fizessen meg a felperesnek 2.518.000 forint perköltséget. Kötelezte a felperest, hogy leletezés terhe mellett fizessen meg 1.464.000 forint további kereseti illetéket.

[11] Az elsőfokú bíróság ítéletének indokolásában döntése alapjaként hivatkozott az érvénytelenség jogkövetkezményeinek levonása tekintetében a régi Ptk. 237. § (1) és (2) bekezdéseire, valamint a Kúria 2019. június 19-én kelt kúriai ajánlásban felhívott uniós irányelvek rendelkezéseire.

[12] Kifejtette, hogy az eredeti állapot helyreállítása nem alkalmazható, ezért a szerződés érvényessé nyilvánításáról döntött a szerződés hibájának orvoslásával. A felek által megkötött szerződés rendelkezéseiből kiindulva azt állapította meg, hogy az I. rendű alperes egyértelműen számolt az árfolyamváltozással, mégpedig 10%-os mértékben, tekintettel arra, hogy a kölcsönszerződés különös részének 1.2. pontjában a kölcsönkeret összegét 1,1-es árfolyamkockázati szorzóval állapította meg. Az elégtelen árfolyamkockázati tájékoztatás és az I. rendű alperes mint professzionális pénzügyi résztvevő saját kockázati értékelése alapján a felperes és adóstársai ennél az árfolyamnál magasabb változással nem számolhattak. A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvényi (rég. Pp.) 206. §-a alapján elvégzett mérlegelés eredményeként azt állapította meg, hogy az adósok a szerződés megkötésekor általánosan tájékozott fogyasztóként elenyésző, legfeljebb 10%-os mértékű árfolyamváltozásra számíthattak. A szerződés érvénytelenségi okát ezért akként küszöbölté ki, hogy a felperes, valamint a II. és a III. r. alperesek ezt a 10%-os mértékű árfolyamkockázatot kötelesek viselni.

[13] Az elszámolás tekintetében kifejtette, hogy a felülvizsgált elszámolásból csak kiindulni lehetett, a törvény csak a DH1 törvényben meghatározott két érvénytelenségi ok esetében rendezte a jogkövetkezményeket, egyéb érvénytelenségi ok fennállása vonatkozásában azonban nem határozta meg az elszámolás módját.

[14] Az elszámolást ezért az alábbiak figyelembe vételével végezte el: Először meghatározta azt a mértéket, amelyet az adósok az árfolyamkockázat korlátozott jellege miatt viselni voltak kötelesek. Ezt követően meghatározta a folyósított kölcsön összegét, valamint a kölcsönt terhelő, az I. rendű alperes részére fizetendő összes ügyleti kamatot devizában és forintban is, majd a havi törlesztéseket ugyancsak mindkét pénznemben. Minden számítást az MNB deviza-középárfolyamán végzett el. Összevetette az aktuális fizetési kötelezettséget a tényleges teljesítéssel, valamint az árfolyamkockázat egyedileg megállapított felső határával. Az egyes részszámítások elvégzését követően pedig havi és éves szinten határozta meg a hiányt, vagy a túlfizetést, amelyet éves szinten is rögzített, a keletkezett túlfizetést a régi Ptk.

293. §-a alapján előbb a kamatra, majd a tőke csökkentésére számolta el. A forintosítást követő befizetéseket az I. rendű alperes által a teljes futamidőre számított mérték korábbi teljesítése miatt kizárólag a tőkére számolta el.

[15] A számításokat részletezve az I. rendű alperes hiteltörténeti kimutatásainak adataitól eltérően azt állapította meg az MNB 2007. január 31-i kölcsön folyósításakor aktuális középárfolyamával számolva, hogy a nyilvántartott deviza tőke összege 251.857,45 svájci frank volt.

[16] Ezt követően a hiteltörténet alapján azt vizsgálta, hogy az adósok a tíz százalékkal növelt ($158,82 \times 1,1 = 174,7$ forint/svájci frank) árfolyamhoz képest mikor és mennyi többletet teljesítettek a forintosításig. Az ügyleti kamat mértékét 4,09%-ban vette figyelembe a szerződésre hivatkozva. Összegezte az adósok fizetési kötelezettségét svájci frankban kifejezve 2007. márciusától 2015. márciusáig (az alperes által csatolt kimutatás, táblázat alapján összesen 97 hónapra, 143.725,05 svájci frankot állapított meg, amelyből a tőke 84.193,75 svájci frank, míg a kamat és egyéb járulék 59.531,3 svájci frank volt). A havonta megfizetett forintösszegek tekintetében az I. rendű alperes nyilatkozatát fogadta el. Mivel 2008. szeptember és december között a hiteltörténeti kimutatás befizetési adatokat nem tartalmaz, a felperes nyilatkozatait vette figyelembe. A befizetéseket minden hónap 10-én érvényes jegybanki középárfolyamon számolta el, a szerződés fizetési kötelezettségre vonatkozó rendelkezésére hivatkozva. A svájci frankban meghatározott fizetési kötelezettséget a jegybanki középárfolyamon átszámította forintra, és táblázatosan összevetette a tényleges forint befizetésekkel. Számítása eredményeként 2007. március 10. és 2009. január 10. között 9223,95 forint többletbefizetés keletkezett, amit a késedelmi kamat kiegyenlítésére elegendőnek ítélt. Megállapította, hogy az MNB középárfolyamok 2009. január 1-től a befizetési napokat tekintve már meghaladták az adósok által viselendő 174,7 forint/svájci frank határt. Ezen időponttól kezdve ezért a svájci frankban megállapított teljesítési kötelezettséget éves időszakra számolta ki, a 174,7 forint/svájci frank árfolyammal forintban, és levonta évenként összeadva a felperes befizetéseit (milyen kimutatás alapján). Az adósok túlfizetését 2009. január 1. és 2015. március 31. között összesen 4.437.005 forintban állapította meg. Figyelembe véve azt, hogy 2007. március 10. és 2015. március 31. között összesen 97 hónapra megállapított 143.725,05 svájci frankból a tőke 84.193,75 svájci frank, míg a kamat 59.531,3 svájci frank volt, arra következtetett, hogy a 2015. március 31-én a kölcsön teljes futamidejére fizetendő 59.531,3 svájci frank kamatból már nem állt fenn tartozás, az adósok azt a forintosítás előtt teljes mértékben kiegyenlítették. A 4.437.005 forint túlfizetés 174,7 forint/svájci frank árfolyammal számítása szerint 25.397,85 svájci franknak felelt meg, ezért ezt az összeget a forintosítás előtti svájci frank tőketartozás csökkentéseként számolta el. Az I. rendű alperes kimutatására hivatkozva, a kompenzáció mellőzésével a nem esedékes tőketartozást 167.662,7 svájci frankban állapította meg 2015. március végén, ebből levonva a túlfizetést, 142.264,85 svájci frankban rögzítette a forintosítható kölcsönösszeget.

[17] Az átváltási árfolyam alkalmazása tekintetében az alperes álláspontjával értett egyet, mivel a DH3 törvény mondta ki kötelező jelleggel, hogy a deviza alapú kölcsönök, hitelek és lízingszerződések esetében 256,47 forint/svájci frank árfolyamot kell alkalmazni. Ezzel az árfolyammal számolva a tőketartozást 36.486.666 forintban határozta meg, és rögzítette, hogy az adósoknak nincs kamattartozásuk.

[18] Megállapította, hogy a forintosítástól eltelt időszakban további befizetéseket teljesítettek az adósok. Az adósok a törlesztőrészekkel esetenként és részben késedelembe estek, amelyet az I. rendű alperes elszámolt; ezt az elszámolást az elsőfokú bíróság elfogadta, mivel a fizetési határidőt követően történt meg a befizetés. Az így csökkentett teljesítéseket kizárólag a tőkében számolta el, tekintettel arra, hogy az adósok ügyleti kamattal már nem tartoztak. Megállapította, hogy az adós, a kezes és az I. rendű alperes befizetéseire vonatkozó kimutatása közötti különbség a késedelem miatt felszámított kamatban és a 2022. áprilisi teljesítésben tért el.

[19] Az elsőfokú bíróság az adósok által megfizetett összeget 2022. márciusig 18.477.884,29 forint + az áprilisi 290.000 forint befizetést hozzáadva, összesen 18.767.884,29 forintban határozta meg, és ezt az összeget a 36.486.666 forintból levonva az ítélethozatalkor, azaz 2022. április 30-án fennálló tartozás összegét 17.718.282 forintban állapította meg.

[20] A perköltség viseléséről a régi Pp. 81. § (2) bekezdése alapján határozott, figyelemmel arra, hogy az árfolyamkockázat felső határát és az elszámolás eredményeként a még fennálló tartozás összegét mérlegeléssel állapította meg.

[21] Az elsőfokú bíróság ítélete ellen a felperes terjesztett elő fellebbezést, amelyben az elsőfokú bíróság ítéletének megváltoztatását kérte részben oly módon, hogy az érvénytelen szerződést a másodfokú bíróság akként nyilvánítsa érvényessé, hogy a felperes 2022. április 11. napján fennálló tőketartozása 4.122.286 forint tőke. Másodlagosan akként kérte az érvényessé nyilvánítást, hogy az ugyanezen az értéknapon fennálló tőketartozás 10.008.956 forint, harmadlagosan pedig kérte az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezését, és az elsőfokú bíróság utasítását új eljárásra és új határozat hozatalára.

[22] Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság ítélete sérti a régi Ptk. 209/A. § (2) bekezdését, a DH2 törvény 37/A. §-át, a DH3 törvény 15/A. §-át, ellentétes továbbá az EUB C- 472/20. számú, az EUB 154/15, C-307/15 és a C-308/15 számú egyesített ügyekben hozott ítéletekkel értelmezett a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen szerződési feltételekről szóló Tanács 93/13. EKG (1993. április 5.) irányelvével. Kiemelte, hogy az EUB ítéletek értelmében a nemzeti bíróság feladata az, hogy a tisztességtelen szerződési feltétel alkalmazását mellőzze, annak érdekében, hogy a fogyasztóval szemben ne váltson ki kötelező joghatásokat, de nem jogosult arra, hogy a feltétel tartalmát módosítsa. Hangsúlyozta, hogy a tagállami bíróságra az a kötelezettség hárul, hogy biztosítsa, hogy a fogyasztó ugyanabból a ténybeli és jogi helyzetbe kerüljön, amelyben a tisztességtelen feltételek hiányában lett volna. A tisztességtelen feltételek alapján a fogyasztó által fizetett összeg visszafizetési kötelezettséget keletkeztet. Az EUB ítéletéből kitűnik az is, hogy a 20%-os árfolyamkockázatviselés, amely a Kúria 2019. július 1-jén kelt emlékeztetőjén alapul, nem biztosítja a fogyasztók kellő védelmét abban az értelemben, ahogy azt az EUB ítélkezési gyakorlata megköveteli.

[23] Hivatkozott arra is, hogy a DH2 törvény 37/A. §-át is sérti az elszámolás, ugyanis a felek közötti pénzügyi elszámolást e törvény rendelkezései szerint kell elvégezni. Ez azt jelenti, hogy a felülvizsgált banki elszámolás adatsorának és metodikájának megfelelő számítás alapján lehet csak az érvénytelenség jogkövetkezményeit levonni. Az elsőfokú bíróság elszámolása ettől teljes mértékben eltér, a felülvizsgált banki elszámolás adatai alapján teljes mértékben nyomon követhetetlen, adatsorai a felülvizsgált banki elszámolás adataival nem azonosíthatók. Álláspontja szerint az általa csatolt, felülvizsgált banki elszámolás adatai alapján, árfolyamkockázat nélkül, illetve 10% árfolyamkockázattal elkészített számszaki levezetés a helyes. Utalt arra is, hogy a törvényszék számítása teljesen helytelen, mivel úgy számolt, hogy az összes árfolyamkockázat tíz százalékát viseli az adós, tehát akkor is visel árfolyamkockázatot, ha az árfolyamnövekmény már meghaladta a tíz százalékot is, így az előállt árfolyam-különbözet tíz százalékát mindvégig az adósra terheli az ítélet.

[24] Az alperes a fellebbezési ellenkérelmében az elsőfokú ítélet helybenhagyását indítványozta. A fellebbezésben foglaltakat megalapozatlannak tartotta. Kiemelte, hogy a DH törvények értelmében a törvényben meghatározott rögzített árfolyamot kellett alkalmazni a felperes kölcsöntartozásának forintosításakor, ez a szerződés érvényessé nyilvánítása során is irányadó. A felperes által hivatkozott uniós bírósági döntések tárgya nem egyezik a perbeli jogvitával, a 10 %-os árfolyamkockázat megfelel a bírósági gyakorlatnak.

[25] Fellebbezés hiányában jogerőre emelkedett az elsőfokú bíróság ítéletének a kölcsönszerződést érvényessé nyilvánító rendelkezése. Az elsőfokú ítélet jogerőre emelkedett abban a tekintetben is, hogy a felperest, valamint a II. és a III. rendű alpereseket terhelő árfolyamkockázat mértéke nem haladja meg a 10 %-ot [régi Pp. 228. § (4) bekezdés]. Ezért a Fővárosi Ítéltábla kizárólag az elsőfokú ítélet árfolyamkockázat viselését 10 %-ot meg nem haladóan az adósokra hárító, valamint az adósok tartozásának összegét megállapító rendelkezéseit bírálta felül.

[26] A fellebbezés annyiban megalapozott, hogy az elsőfokú bíróság ítéletének teljeskörű érdemi felülbírálatára nem kerülhetett sor a következőkre figyelemmel:

[27] Az elsőfokú bíróság az ügy érdemére kiható, lényeges eljárási szabálysértést nem vétett [régi Pp. 252. § (2) bekezdése]. Az érvényessé nyilvánítás módja tekintetében a szükséges bizonyítást lefolytatta, és a tényállást helyesen állapította meg.

[28] A közbenső ítélet jogerőre emelkedésére tekintettel a perben a továbbiakban nem volt már vitatható, hogy az árfolyamkockázat adósokra történő áthárításának korlátlanága az az ok, amely miatt érvénytelen a perbeli kölcsönszerződés. Ez az érvénytelenségi ok kiküszöbölhető az adósokat terhelő árfolyamkockázat korlátozásával,

ezért az érvénytelenség jogkövetkezményeinek levonása során a régi Ptk. 237. § (2) bekezdése alapján alkalmazható a szerződés érvényessé nyilvánítása - az érvényessé nyilvánítás során pedig nem önmagában az árfolyamkockázat adósokra történő áthárítását, hanem az adósokra hárított árfolyamkockázat korlátlanságát kell kiküszöbölni. [rég Pp. 213. § (3) bekezdés, 229. § (1) bekezdés].

[29] A régi Ptk. 237. § (2) bekezdése alapján az érvényessé nyilvánítás csak az érvénytelenségi ok megszüntetésével érhető el. Az érvénytelenségi okot nem az árfolyamkockázat áthárítása, hanem az keletkeztette, hogy az árfolyamkockázatot korlátozás nélkül a fogyasztóra terhelte a bank anélkül, hogy ez a fogyasztó számára átlátható lett volna. Az elsőfokú bíróság helyesen indult ki ezért abból, hogy az érvénytelenségi ok a régi Ptk. 237. § (2) bekezdése alapján a felek által kívánt érvényessé nyilvánítással csak úgy küszöbölhető ki, ha az árfolyamkockázat korlátlanúsága szűnik meg, és az árfolyamkockázat arra a mértékre korlátozódik, amely a szerződés alapján, korlátlan árfolyamkockázat nélkül, a deviza alapú szerződés jellegéből adódóan a fogyasztó számára átlátható volt, és amivel a régi Ptk. 231. § (2) bekezdésének megfelelően más pénznemben meghatározott kölcsönszerződés megkötésekor az eltérő devizanem következményeként az átlagosan tájékozott fogyasztó számolhatott.

[30] A felperes a kereseti kérelmében is 1, 5, illetve 10 % mértékű árfolyamkockázat szerint kiszámolt elszámolásának az elfogadását kérte, 8. számú beadványában is 5 % elfogadására tett indítványt, a fellebbezésében pedig már eljárásjogi okból nem hivatkozhatott árfolyamkockázat nélküli érvényessé nyilvánításra és elszámolásra [Pp. 247. § (1) bekezdése].

[31] A teljes árfolyamkockázat mellőzése anyagi jogi szempontból sem megalapozott az érvényessé nyilvánítás mint jogkövetkezmény alkalmazása esetén. Az árfolyamkockázat teljes figyelmen kívül hagyásával, ezzel azonosan 0 %-ban történő megállapításával a bíróság nem az árfolyamkockázat áthárításának korlátlanságát küszöbölné ki, hanem önmagában az árfolyamkockázat áthárítását. Erre azért nincs lehetőség, mert a kiküszöbölésre szoruló érvénytelenségi ok nem önmagában az, hogy az adósoknak viselniük kell bizonyos mértékű árfolyamkockázatot, hanem az, hogy az árfolyamváltozás kockázatát teljes mértékben, korlátlanul kell viselniük. Azzal a rendelkezéssel, hogy az adósok 0 % mértékű árfolyamkockázatot kötelesek viselni – azaz az árfolyamváltozás kockázatának viselésére semmilyen mértékben nem kötelesek – a bíróság nagyobb mértékben avatkozna be a felek szerződéses jogviszonyába, mint ahogy az az érvénytelenségi ok kiküszöböléséhez szükséges.

[32] A tisztességtelen szerződési feltétel miatt érvénytelen szerződés érvényessé nyilvánítása esetén a régi Ptk. 209/A. § és a régi Ptk. 237. § (2) bekezdése alapján a szerződéses egyensúlytalanság, a tisztességtelen feltétel kiküszöbölésére van lehetőség nem a szerződés régi Ptk. 231. § (2) bekezdésének megfelelően meghatározott tárgyának módosítására. A felperes érvelésével szemben az árfolyamkockázat korlátlanságának kiküszöbölésével nem valamely tisztességtelen szerződési kikötés EUB gyakorlata (C-618/10) szerint meg nem engedett módosítására, kiegészítésére kerül sor. A Fővárosi

Ítéltábla utal ebben a tekintetben arra is, hogy az EUB gyakorlata szerint, ha a szerződés nem maradhat fenn az érintett, tisztességtelen szerződési feltétel elhagyását követően (pl. a kamatra vonatkozó tisztességtelen feltétel miatt), és nincs nemzeti diszpozitív szabály, ami a tisztességtelen feltétel helyébe lépjen és a megszüntetés különösen hátrányos a fogyasztóra, akkor megfelel a tisztességtelen feltételekre vonatkozó irányelvnek, ha a nemzeti bíróság a feleket tárgyalásra hívja fel a kamatláb számításának módjáról, feltéve, hogy e tárgyalások kereteit rögzíti, azok a szerződő felek jogai és kötelezettségei közötti tényleges egyensúly helyreállítására irányulnak, különös figyelmet fordítva a fogyasztók védelmére vonatkozó és a 93/13. EGK irányelv alapjául szolgáló célkitűzésekre (C-269/19).

[33] A külföldi pénznemben meghatározott érvénytelen kölcsönszerződés érvényessé nyilvánítása érdekében ezért a tisztességtelennek nem minősülő, fogyasztó számára átlátható árfolyamkockázat mértékének megállapítása nem volt mellőzhető, és ebben a tekintetben helye volt a régi Pp. 206. § (3) bekezdésének megfelelő bírói mérlegelésnek.

[34] Az elsőfokú bíróság az árfolyamkockázat korlátlanak nem minősülő mértékéről a Pp. 206. § (3) bekezdésének megfelelően határozott bírói mérlegeléssel, a szerződéses egyensúly helyreállítását, a 93/13 EGK irányelv rendelkezéseit szem előtt tartva, a szerződéskötés körülményeire és a szerződés tartalmára figyelemmel. Az elsőfokú bíróság a Pp. 206. § (3) bekezdésének sérelme nélkül, a felek kérelmeinek keretei között megalapozottan foglalt állást akként, hogy az árfolyamkockázat 10% -áig vállalt mértékével a fogyasztó számolhatott, így az árfolyamváltozás terhét is eddig a mértékig volt köteles viselni. Az alperes a bíróság által megállapított mértéket nem vitatta, és helyesen hivatkozott arra a bírói gyakorlatra, amely az árfolyamkockázat fogyasztóra történő áthárítását 20 %-os mértéken felül tartja tisztességtelennek. A felperes fellebbezése sem tartalmazott olyan körülményt, ami alapján az árfolyamkockázat további mérséklése lenne szükséges. Az EUB C-145/15, C-307/15, C-308/15. számú határozatai arra vonatkoznak, hogy ellentétes az olyan nemzeti ítélkezési gyakorlat az uniós irányelvvel, amely a tisztességtelen jelleg megállapításához fűződő visszafizetési kötelezettséget csupán a határozat kihirdetését követően jogalap nélkül megfizetett összegekre korlátozza, így az az elsőfokú bíróság döntésére nem vonatkoztatható. A C-472/20 számú ítéletből pedig az következik, hogy a bíróságnak gondoskodnia kell arról, hogy a fogyasztó olyan helyzetbe kerüljön, amelyben akkor lett volna, ha a tisztességtelen szerződési feltétel – a főszolgáltatást tekintve az árfolyamkockázat áthárításának korlátatlansága – nem lett volna a szerződés része.

[35] Az elsőfokú bíróság az ítéletének indokolásában levezetett elszámolásában következetesen a folyósításkori forint/svájci frank árfolyam 10 %-kal növelt mértékig (174,70 forint/svájci frank) viselt árfolyamkockázatnak megfelelően számolt, a rendelkező részben az érvényessé nyilvánítás módját azonban nem ezzel összhangban határozta meg. A felperes helyesen hivatkozott a fellebbezésében arra, hogy az elsőfokú ítélet rendelkező részének megfogalmazása alapján valamennyi aktuális árfolyamemelkedés 10 %-át kellene a felperesnek viselnie, ez pedig eltérő eredményhez vezetne az elsőfokú ítélet indokolásában alkalmazott módszerhez, a 174,70 forint/svájci frank korlátozott árfolyam alkalmazásához képest. Ezért a Fővárosi Ítéltábla az érvényessé nyilvánítás módja tekintetében az elsőfokú bíróság ítéletét a régi Pp. 253. § (2) bekezdése alapján részben megváltoztatta, és a peres felek között létrejött kölcsönszerződést akként nyilvánította érvényessé, hogy a felperes, valamint a

II. rendű és a III. rendű alperesek az árfolyamkockázatot a folyósításkor irányadó árfolyam 10 %-kal növelt mértékéig, 174,70 forint/svájci frank árfolyamig kötelesek viselni. Ezzel összhangba hozta az ítélet rendelkező részét azzal a számítási módszerrel, amelyet az elsőfokú bíróság az ítéletének indokolásában alkalmazott.

[36] A Fővárosi Ítéltábla megjegyzi, hogy a DH3 törvény 3. § (1) bekezdése és 15/A. § (3) bekezdése alapján a felperes által kötött kölcsönszerződés jogszabály által módosításra került (forintosítás). A felek közötti kölcsönjogviszony módosult azzal, hogy a régi Ptk. 231. § (2) bekezdése által lehetővé tett más pénznemben meghatározott tartozás forintban meghatározott tartozássá vált. Az érvénytelenségi ok, a korlátlan árfolyamkockázatot eredményező tisztességtelen feltétel, de maga az árfolyamkockázat is ezáltal a törvény erejénél fogva megszűnt a törvényben meghatározott időponttól, a fordulónaptól (DH3 törvény 10. §). Az érvényessé nyilvánítás azonban a szerződés megkötésére visszamenőleges hatályú. A DH3 törvény árfolyamkockázatot kiküszöbölő hatása és a rögzített árfolyamon történő szerződésmódosítás nem érinti azt a körülményt, hogy a régi Ptk. 237. § (2) bekezdése szerint az érvényessé nyilvánításra figyelemmel a határozathozatalig erre az időszakra is el kell számolni a feleknek.

[37] A régi Ptk. 237. § (2) bekezdése alapján az érvényessé nyilvánítás során a bíróságnak rendelkeznie kell az ellenszolgáltatás nélkül maradt szolgáltatások visszatérítéséről is, amire az elszámolás keretei között lehet sort keríteni. Ez a jelen perben ügyben azt jelenti, hogy a 174,7 forint/svájci frank árfolyamnál magasabb árfolyammal felszámított fizetési kötelezettség, illetve elszámolt törlesztőrészlet folytán a fogyasztó többet fizetett a felülvizsgált elszámolás fordulónapjáig, mint amit az érvényessé nyilvánított szerződés alapján kellett volna.

[38] A kölcsönszerződés a DH2 törvény hatálya alá tartozik, ezért a felperes helyesen hivatkozott arra, hogy a DH2 törvény 37/A. § (1) bekezdése értelmében a fordulónapig a felülvizsgált elszámolás adatait kell alapul venni, és a DH2 törvényben meghatározott elszámolási szabályok alkalmazásával kell megállapítani a perbeli érvénytelenségi okból eredő túlfizetést, valamint a felek fizetési kötelezettségét a fordulónapig. A DH3 törvény 15/A. § (1) bekezdése értelmében pedig az érvénytelenség jogkövetkezményeinek levonásánál a törvény forintra váltásának szabályait is alkalmazni kell a DH2 törvény alapján teljesített elszámolás szerint meghatározott, deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződésből eredő tartozás összegére. A 93/13 EGK irányelv és az EUB gyakorlatából fakadó követelményt is szem előtt kellett tartani azonban az elszámolás során akként, hogy a fogyasztót az elszámolás eredményeként – az érvényessé nyilvánítás jogintézménye által megengedhető keretek között – olyan helyzetbe kell hozni, mintha a tisztességtelen kikötésből eredő hátrányos következmény, azaz a 174,7 forint/svájci frank árfolyamot meghaladó mértékű árfolyamváltozás nem terhelte volna.

[39] A fellebbezés hivatkozásával szemben az elsőfokú bíróság a DH2 törvény 5. § (2) bekezdésének, illetve DH3 törvény 15. § (1), (2) bekezdésének, DH2 törvény 37/A. § (2) bekezdésének megfelelően járt el, amikor a korlátozott árfolyamkockázat alapján végzett

elszámolás eredményeként keletkező túlfizetést nem egy összegben ítélte meg ellenszolgáltatás nélkül maradt visszatérítendő szolgáltatásként, hanem azzal, illetve a határozathozatalig történt befizetésekkel a még fennálló, le nem járt tartozás (tőke, kamat) összegét csökkentette. A felperes maga is tartozása megállapítását kérte a keresetében.

[40] A perbeli kölcsönszerződés felülvizsgált elszámolását a felperes nem vitatta, a felperes és az alperes is a felülvizsgált elszámolás adataira hivatkozott kimutatása alapjaként. A felülvizsgált elszámolás eredménye nem tehető vitássá a DH2 törvény 18. § (5) bekezdése és a DH3 törvény 16. § (1) bekezdés b) pontja értelmében. Az elszámolás eredményét képező alapadatok vitatása a matematikai műveletek útján kiszámított eredményre is kihat. Mindebből, és az előző jogszabályi rendelkezésekből az következik, hogy a felperes által teljesített többletfizetés megállapítása és elszámolása során – a felülvizsgált elszámolás fordulónapjáig – az elsőfokú bíróság a felülvizsgált elszámolás alapjául szolgáló adatoktól és számítási módoktól csak annyiban térhetett el, amennyiben az a korlátozott árfolyamkockázatból adódott.

[41] A túlfizetés meghatározásához ezért első lépésben a felülvizsgált elszámolás alapjául szolgáló adatokat felhasználva, a felülvizsgált elszámolást a fordulónapig át kellett számolni a DH2 törvény és a DH2 törvény 5. § (2) bekezdése szerint meghatározott MNB rendelet alapján azzal a különbséggel, hogy ahol a hivatalosan közzétett MNB középárfolyam a 174,7 forint/svájci frank értékét meghaladta, ott 174,7 forint/svájci frank értékkel kell számolni. Az egyéb, az elszámolás fordulónapjáig felmerülő, az elszámoláshoz szükséges adatok, így különösen a folyósított kölcsön svájci frank összege, a 174,7 forint/svájci frank alatti árfolyam értékek, az elszámolt befizetések forint összegei, a havi törlesztőrészlet esedékességének, a törlesztőrészletek elszámolásának napjai, az alkalmazott elszámolási szabályok az elszámolás során nem voltak megváltoztathatóak.

[42] A fordulónapon fennálló lejárt, le nem járt tőke és kamat tartozást második lépésként a DH3 törvény 15/A § (1) bekezdésének megfelelő alkalmazásával forintra át kellett váltani. Az elsőfokú bíróság a DH3 törvény szerint megállapított, rögzített árfolyamon (256,47 forint/svájci frank) végezte el az átváltást, ami önmagában emiatt nem ütközne a DH3 törvény 15/A §-ának rendelkezésébe. Szem előtt kellett tartani azonban azt is, hogy a DH3 törvény azt a kérdést nem szabályozta, hogy az árfolyamkockázat áthárítás tisztességtelenségét hogyan kell a szerződés érvényessé nyilvánítása során a le nem járt tartozás forintra történő átváltásakor figyelembe venni, és ennek következményét (az így keletkező különbözetet) elszámolni. A DH3 törvénynek nem volt célja a szerződés megkötésének időpontjára visszamenőleg rendezni az érvénytelen szerződések kikötéseinek joghatását (BH.2020.214). A magyar jog rendelkezéseit az uniós joggal összhangban kell értelmezni. A másodfokú bíróság megítélése szerint az elszámolásra vonatkozó jogszabályi rendelkezéseket úgy kell ezért a jogalkalmazás során értelmezni az EUB ítéleteknek és az EGK 93/13 irányelv 6. cikkének megfelelően, hogy a fogyasztó a kölcsönszerződés forint alapúvá történő átalakítása következtében nem kerülhet hátrányosabb helyzetbe, mint amilyenbe a tisztességtelen szerződési feltétel miatt érvénytelen szerződés érvényessé nyilvánítása folytán került. A tisztességtelennnek minősített kikötés nem jelenthet ugyanis semmilyen módon fizetési kötelezettséget a fogyasztóra (C-472/20). A DH3 törvényben rögzített árfolyamon történt átváltás esetén a fogyasztót magasabb mértékű árfolyamkockázat

terhelné, mint amennyit az érvényessé nyilvánított kölcsönszerződés alapján viselnie kellene, ez viszont ellenkezik az Európai Unió jogi normáival. A DH3 törvény szerinti forintra átváltás 174,7 forint/svájci frank alkalmazásával már nem jár ilyen következménnyel. Ez a jelen perben azt jelenti, hogy a 174,7 forint/svájci frank árfolyamon történhet meg a perrel érintett kölcsönszerződés forint alapúvá történő átalakítása.

[43] Harmadik lépésben a DH3 törvény szerinti fordulónapon az átváltás eredményeként forintban fennmaradt tartozás és a felülvizsgált elszámolás szerinti forinttartozás különbözetével mint a tisztességtelen kikötésből eredő, visszatérítendő fizetési kötelezettséggel a felperes tartozását csökkenteni kell. Negyedik lépésben a forintosítást követő befizetések lesznek azok az összegek, amivel az adós érvényessé nyilvánított kölcsönszerződésből eredő, fennmaradt tartozása a bíróság szerződést érvényessé nyilvánító határozatáig csökkenthető (DH2 törvény 37/A § (2) bekezdés, DH3 törvény 15/A § (2) bekezdés). A Fővárosi Ítéltábla utal arra, hogy ez az elszámolás nem érinti a DH3 törvény azon rendelkezéseit, melyek a szerződés törlesztőrészlet, kamat feltételeit módosították, mert a felperes nem élt a forintosítás mellőzésének lehetőségével. A Fővárosi Ítéltábla megítélése szerint a DH2 törvény és a DH3 törvény keretei között úgy biztosítható, hogy a tisztességtelen mértékű árfolyamkockázat ne jelentsen kötelezettséget a fogyasztó számára az átváltást követően, ha a forint átváltáskor keletkező különbözetet, illetve a későbbi befizetéseket az érvényessé nyilvánított szerződés túlfizetésre vonatkozó szabályai szerint számolja el a bíróság a fogyasztó javára, és ennek megfelelően átszámolja az érvényessé nyilvánító határozatig (2022. május 24.) fennálló tartozást.

[44] A felperes a fenti elszámolási szempontokra tekintettel helyesen hivatkozott arra, hogy az elsőfokú bíróság elszámolása nem felelt meg a DH2 törvény 37/A § (1) bekezdésének. A felülvizsgált elszámolás alapjául szolgáló, az árfolyamkockázatnak 174,7 forint/svájci frank árfolyamig történő viseléséből eredően nem változó, illetve változó adatainak felhasználása, számítása nem volt követhető. Az elsőfokú bíróság az elszámolás indokolásából kitűnően a számítás adatai körében az alperes kimutatásaival szemben részben a felperes nyilatkozatát fogadta el. A folyósított kölcsön svájci frank tőkeösszegét, kamatát, a befizetések elszámolásának napját maga határozta meg, miközben ezeket az adatokat az árfolyamkockázat korlátozott jellege nem érintette, így ezek tekintetében a felülvizsgált elszámolás alapjául szolgáló adatoktól nem volt indoka eltérni. Részben figyelembe vette a felülvizsgált elszámolás adatait, illetve számítása során átvette az alperes által készített kimutatások, hiteltörténet számait. A törlesztőrészletek svájci frankban meghatározott tőke és kamat részét az alperes által csatolt, +1 % jelzésű, azaz +1 % árfolyamkockázattal számolt kimutatást tartalmazó irat adatai szerint határozta meg. A felperes sem tudta igazolni, hogy a teljesített havi törlesztőrészlet svájci frank tőke, kamatrészre történő elszámolása megfelelt a felülvizsgált elszámolás alapjául szolgáló adatoknak. A felek a felülvizsgált elszámolás adataiként egymással összeegyeztethetetlen tartalmú adatokra hivatkoztak. Az elsőfokú bíróság levezetéséből következően a DH2 törvény 5. §-ában foglalt számítási szabályokat nem alkalmazta.

[45] Nem álltak rendelkezésre a perben a felülvizsgált elszámolás alapjául szolgáló hiteles, vagy nem vitatott adatok, amelyek alapján a 174,7 forint/svájci frank árfolyamnak megfelelő korrekció elvégezhető lett volna. A hiányosságok a másodfokú tárgyaláson sem

voltak kiküszöbölhetőek a felek nyilatkozatai alapján. A DH2 törvény elszámolási szabályainak az alkalmazása különleges szakértelmet igénylő bonyolultságú számítást igényelhet, ha a felek a korlátozott árfolyamkockázatnak megfelelő túlfizetés megállapításához szükséges, alkalmazott számítási módot matematikailag azon túl is vitatják, hogy az elszámolás fordulónapján milyen árfolyamon kell forintosítani a felülvizsgált elszámolás fordulónapján fennálló le nem járt CHF tőke és kamat tartozást.

[46] Lehetőség van a bizonyítás egyszerűsítésére, ha a felek bizonyos értékekre, vagy az elszámolás valamely szakaszára nézve egymás kimutatásait nem vitatják. A felek eddigi kimutatásai és nyilatkozatai alapján azonban a felperesi kérelem és alperesi ellenkérelem korlátai között elvégezésre szoruló elszámolás nagyobb terjedelmű bizonyítást igényel, ezért a Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét a Pp. 252. § (3) bekezdése alapján hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróságot az elszámolás tekintetében a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasította.

[47] A megismételt eljárásban az elsőfokú bíróságnak – a felek nyilatkoztatásával, vitás alap adatok esetén bizonyítási kötelezettségről szóló tájékoztatással, ezek alapján előterjesztett bizonyítási indítványok teljesítésével – tisztáznia kell a jogszabályoknak megfelelő elszámoláshoz szükséges felülvizsgált elszámolás alapjául szolgáló adatokat. Az ellenfélnél fellelhető okirati bizonyítékok beszerzése iránt a régi Pp. 190. § (2) bekezdése szerint terjeszthető elő kérelem. Ha a felülvizsgált elszámolás alapjául szolgáló adatok tisztázottak, fel kell hívni a feleket a DH2 törvénynek, a DH3 törvénynek megfelelő – de a jogerős ítélet szerint korlátozott árfolyamkockázati adatokkal korrigált – elszámolás és az elszámolás fordulónapján fennálló forintosítást megelőzően le nem járt svájci frank tőke, illetve kamat tartozás, és annak forintban meghatározott összege levezetésére (2015. március 31. napjával). Fel kell hívni a feleket annak kimutatására is, hogy a korlátlan árfolyamkockázat alapján számított felülvizsgált elszámolás és az előző levezetés szerinti tőke és kamat összeg különbözetét, valamint az elsőfokú határozat meghozatalának időpontjáig teljesített befizetések a fennálló tartozásba hogyan számolták el. Amennyiben a számítások, levezetések helyességének ellenőrzése, a jogszabályoknak megfelelő elszámolás megállapítása – a vitatott vagy korrekciókra szolgáló értékekre és az elszámoláshoz szükséges matematikai műveletek összetettségére, bonyolultságára, MNB rendelet szabályainak alkalmazására tekintettel – különleges szakértelmet igényel, amellyel a bíró nem rendelkezik, erről a körülményről, valamint a szakértői bizonyítás szükségességéről, kötelezettségéről és terhéről a bizonyításra kötelezett felet (az elszámolási igény előterjesztőjét) tájékoztatni kell, majd fel kell hívni bizonyítási indítványainak előterjesztésére. A bizonyításra kötelezett fél nyilatkozatától függően le kell folytatni a szükséges bizonyítást. Az elsőfokú bíróság csak ezt követően kerül abba a helyzetbe, hogy megalapozott határozatot hozzon.

[48] Az elszámoláson kívül a fellebbezés az elsőfokú ítélet csekély részét érintette, ebben a tekintetben a felek pernyertessége közel azonos volt. A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú ítélet részbeni hatályon kívül helyezésre tekintettel a régi Pp. 252. § (4) bekezdése alapján csupán megállapította a felek másodfokú perköltségét azzal, hogy arról az elsőfokú bíróságnak kell rendelkeznie az eljárást befejező határozatában.

Budapest, 2022. október 25.

dr. Lente Sándor s.k.
s.k.

dr. Istenes Attila s.k.

dr. Csóka István

a tanács elnöke

előadó bíró

bíró